

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
кафедра початкової освіти

Освітня програма «Початкова освіта. Інклюзивна освіта»

Назва курсу	Диференційоване викладання та стандартизоване оцінювання в інклюзивному класі
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Спеціальність	013 Початкова освіта
Освітньо-професійна програма	Початкова освіта. Інклюзивна освіта
Викладачі	Шевченко Юлія Михайлівна
Профайл викладачів	http://inst.mdpu.org.ua/navchalno-naukovij-institut-sotsial/1kafedra-pochatkovoyi-osvity/sklad-kafedry-pochatkovoyi-osvity/shevchenko-yuliya-myhajlivna/
Контактний тел.	0985060525
Е-mail:	juliashevchenko9611@gmail.com
Сторінка курсу в ЦОДТ	http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=4303
Консультації	Онлайн-консультації: обговорення завдань із дисципліни, затвердження тем для самостійного вивчення.

1. Анотація до курсу

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Диференційоване викладання та стандартизоване оцінювання в інклюзивному класі» є організація освітнього процесу початкової школи в інклюзивному середовищі.

У курсі розглядаються навчальні стратегії та підходи, які використовуються в інклюзивних навчальних закладах для задоволення потреб усіх учнів. Теми, які пропонуються в рамках курсу, дають змогу здобувачам вищої освіти ознайомитися із сучасними науково-теоретичними основами диференційованого викладання та стандартизованого оцінювання; із засобами та прийомами реалізації диференційованої стратегії викладання у власній практичній діяльності; опанувати принципи та методи диференційованого викладання у розмаїтому учнівському колективі, навички застосування методичних прийомів, сучасних технічних засобів, які дають змогу індивідуалізувати викладання та сформувати власний набір навчального інструментарію для забезпечення особистісно орієнтованого навчання всіх без винятку учнів, в тому числі і з порушеннями психофізичного розвитку.

Актуальність курсу визначається: 1) необхідністю розбудови стратегії національної системи освіти у руслі загальних підходів світової педагогічної спільноти, які визначаються глобальними трансформаціями в соціальній та освітній сферах, а також з урахуванням традицій і надбань вітчизняної педагогічної теорії та практики; 2) необхідністю запровадження інноваційних підходів для підвищення ефективності навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі; 3) необхідністю модернізації системи освіти таким чином, щоб увага зосереджувалася на оптимальних методах навчання для всіх учнів, а педагогічний колектив надавав підтримку всім учням, в тому числі і з особливостями психофізичного розвитку.

2. Мета та завдання курсу

Мета курсу – формування професійних компетенцій педагога щодо використання технологій диференційованого викладання та стандартизованого оцінювання в умовах інклюзивного навчального закладу; розширення психолого-педагогічних знань та вдосконалення фахових умінь щодо побудови навчально-виховного процесу, спрямованого на надання якісної освіти всім учням; озброєння вчителів знаннями про контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі.

Завдання курсу – 1) систематизувати знання щодо: сутності диференційованого викладання (ДВ) та стандартизованого оцінювання; стратегій забезпечення систематизованого підходу до навчання з урахуванням відмінностей учнів з порушеннями психофізичного розвитку; взаємозв'язку та взаємообумовленості диференційованого викладання та оцінювання в інклюзивному навчальному закладі; 2) сформувати вміння та навички: застосовувати технології диференційованого навчання та стандартизованого оцінювання; аналізувати зміст курикулуму та добирати відповідні методи викладання; використовувати модифікації та адаптації змісту, процесу, кінцевого продукту (результату), навчального середовища; організовувати роботу на уроці з урахуванням індивідуальних особливостей учнів з особливими потребами.

Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування дисципліною:

Загальні компетентності

ЗК 2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 11 Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності

ФК 4 Здатність здійснювати навчання та виховання учнів відповідно до психолого-педагогічних закономірностей і принципів організації сучасного освітнього простору (в т.ч. інклюзивного простору).

ФК 6 Здатність до забезпечення сприятливих умов в освітньому середовищі для кожного учня, залежно від його індивідуальних особливостей, потреб та інтересів.

ФК 11 Здатність до моделювання освітньо-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі, методів планування освітньо-виховного процесу у ЗЗСО (в т.ч. інклюзивного середовища).

ФК 16 Здатність до розробки індивідуальної програми розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

ФК 20 Здатність ефективно працювати в умовах інклюзивного навчання в початковій школі.

3. Формат курсу

В межах курсу здобувачі освіти ознайомлюються з основами диференційованого викладання та стандартизованого оцінювання, які на даний момент використовуються в початкових класах НУШ закладів загальної середньої освіти і які вони зможуть використовувати під час роботи в школі.

Курс «Диференційоване викладання та стандартизоване оцінювання в інклюзивному класі», згідно з навчальним планом, проводиться у формі лекцій, практичних та самостійних занять. Допомогає у цьому і педагогічна практика студентів. Лекційний курс передбачає вивчення основних теоретичних положень диференційованого викладання, стандартизованого оцінювання, а також на передовий досвід учителів. На практичних заняттях студенти відпрацьовують вміння складати конспекти уроків, враховуючи особливості дітей з ООП.

4. Результати навчання

ПРН 5 Впроваджувати прийоми мотивації, самомотивації на шляху до досягнення спільної мети, виявляти вміння адаптувати свою поведінку до прийняття системи цінностей іншого в умовах інклюзивного середовища.

ПРН 8 Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички в професійно-педагогічній діяльності.

ПРН 12 Володіти новими інноваційними технологіями у професійній сфері, користуватися сучасними педагогічними технологіями при підготовці і проведенні уроків у початковій школі, у т.ч. в інклюзивному класі.

ПРН 14 Проектувати програми спільної діяльності учня й учителя на уроках у початковій школі в умовах упровадження нових педагогічних технологій (в т.ч. в інклюзивному класі).

ПРН 17 Здатність до організації освітнього процесу з використанням сучасних методик та педагогічних технологій інклюзивної освіти.

5. Обсяг курсу

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
К-сть годин	16	14	60

6. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний\вибірковий
2020	1	Початкова освіта	1	н

7. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Студенти отримують додаткову інформацію з курсу за допомогою використання Інтернет-ресурсів, мультимедійного обладнання – перегляду презентацій, відеоматеріалів та періодичної літератури (журналів, газет).

8. Політики курсу

Роботи (письмові) здобувачів вищої освіти, які здаються невчасно без поважних причин, оцінюються на 1 бал нижче оцінки, на яку заслуговує робота. Дозволяється перескладання тільки одного з модулів.

Політика курсу щодо академічної доброчесності: списування під час письмових робіт на практичних заняттях, під час модульного контролю та на іспиті заборонені. Мобільні телефони дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, індивідуальний графік навчання, вільне відвідування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн режимі ЦОДТ.

9. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л.	пр.	інд.	с.р.		л.	пр.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Змістовий модуль 1.

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ ВИКЛАДАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

ТЕМА 1. Основи диференційованого викладання	4	2			2	8	2	2		4
ТЕМА 2. Етапи планування диференційованого викладання	6	2	2		2	4				4
ТЕМА 3. Взаємозв'язок і взаємообумовленість диференційованого викладання та оцінювання	4				4	6		2		4
ТЕМА 4. Технології диференційованого викладання – адаптації та модифікації змісту, процесу, продукту, середовища	6	2	2		2					
ТЕМА 5. Планування уроків: аналіз курикулуму та методів викладання	6				6					
ТЕМА 6. Організація роботи учнів на уроці та врахування індивідуальних особливостей в розмаїтому учнівському колективі	6				6					
ТЕМА 7. Сучасні методики диференційованого викладання. Залучення учнів та батьків до диференційованого викладання.	6				6					
Разом за змістовим модулем 1	38	6	4		28	18	2	4		12

Змістовий модуль 2.

СТАНДАРТИЗОВАНЕ ОЦІНЮВАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

ТЕМА 8. Сутність та завдання стандартизованого та індивідуального оцінювання Дидактичний зміст контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі.	4				4	4				4
ТЕМА 9. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з різними типами порушень психофізичного розвитку	6	2	2		2	6		2		4
ТЕМА 10. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами у першому класі	6	2	2		2	10	2	2		6
ТЕМА 11. Технологія портфолію, як один із методів	6	2	2		2					

оцінювання учнів з ООП в умовах інклюзивного навчання. Тестування у навчанні дітей з ООП										
ТЕМА 12. Індивідуальний навчальний план учня з особливими освітніми потребами як основа оцінювання навчальних досягнень в інклюзивному класі	6				6					
ТЕМА 13. Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Мовно-літературна освітня галузь	6	2	2		2					
ТЕМА 14. Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Математична освітня галузь	6	2	2		2					
ТЕМА 15. Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Природнича освітня галузь	6				6					
ТЕМА 16. Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Технологічна і здоров'язбережувальна освітня галузь	6				6					
Разом за змістовим модулем 2	52	10	10		32	20	2	4		14
Усього годин	90	16	14		60	90	6	16		68

10. Теми лекцій

№	Назва теми	Кількість годин
1.	<i>Основи диференційованого викладання</i> Диференційоване викладання: з історії проблеми; обґрунтування підходів до викладання; індивідуалізоване та особистісно орієнтоване навчання, особливості традиційного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку; концепція диференційованого викладання; основні поняття та понятійно-термінологічний апарат. Диференційоване викладання як засіб задоволення особливих освітніх потреб всіх учнів. Наукові дослідження проблеми диференційованого викладання.	2
2.	<i>Етапи планування диференційованого викладання</i>	2

	<p>Планування диференційованого викладання: роль вчителя та його взаємодія з командою фахівців, батьками. Особливості організації навчального середовища та його вплив на учнів. Аналіз навчального плану та індивідуальних особливостей учнів. Планування уроків на основі науково обґрунтованих методів; набір ефективних методів навчання учнів з особливими потребами. Технологія реалізації диференційованого викладання у щоденній практиці вчителя. Індикатори якості викладання та вдосконалення практики на основі фактичної інформації.</p>	
3.	<p><i>Технології диференційованого викладання – адаптації та модифікації змісту, процесу, продукту, середовища</i></p> <p>Основні чинники диференційованого викладання, які обумовлюють ефективність уроку. Диференціації змісту, процесу, кінцевого продукту (результату) та середовища. Застосування адаптації та модифікації (матеріалів та ресурсів; форм і методів викладання; завдань та оцінки). Втілення підходів диференційованого викладання: варіювання вимог щодо виконання завдань учнями (обсяг, рівень складності, час і спосіб виконання, форма і спосіб демонстрації виконаного тощо). Урахування індивідуальних відмінностей учнів під час вибору підходів у викладанні.</p>	2
4.	<p><i>Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з різними типами порушень психофізичного розвитку</i></p> <p>Критерії оцінювання навчальних досягнень і навчально-пізнавальна діяльність учнів з особливими освітніми потребами.</p>	2
5.	<p><i>Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами у першому класі</i></p> <p>Готовність до шкільного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Безбальне оцінювання: сутність, вимоги, прийоми. Самоконтроль у навчальній діяльності дитини з особливими освітніми потребами: сутність, умови і прийоми формування.</p>	2
6.	<p><i>Технологія портфоліо, як один із методів оцінювання учнів з ООП в умовах інклюзивного навчання. Тестування у навчанні дітей з ООП</i></p> <p>Технологія якісного оцінювання навчальних досягнень – портфоліо. Вимоги до укладання портфоліо. Типи портфоліо. Облікове портфоліо вчителя інклюзивного класу початкової школи (мета, завдання, розділи). Портфоліо учня інклюзивного класу початкової школи (мета, завдання, розділи). Портфоліо учня основної школи (мета, завдання, розділи). Практика складання портфоліо.</p> <p>Педагогічна сутність тестування. Типи тестування: вхідне, поточне, тематичне. Зовнішнє незалежне оцінювання. Застереження щодо застосування тестів.</p>	2
7.	<p><i>Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти.</i></p>	2

	Мовно-літературна освітня галузь Критерії оцінювання навчальних досягнень з предметів інваріантної частини навчального плану (українська мова, читання).	
8.	Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Математична освітня галузь Критерії оцінювання навчальних досягнень з предметів інваріантної частини навчального плану (математика).	2
Разом		16

11. Теми практичних занять

№	Назва теми	Форми контролю	Кількість годин
1.	Етапи планування диференційованого викладання	Усне опитування	2
2.	Технології диференційованого викладання – адаптації та модифікації змісту, процесу, продукту, середовища	Письмовий контроль	2
3.	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з різними типами порушень психофізичного розвитку	Усне опитування, перевірка консп.	2
4.	Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами у першому класі	Самост. робота над склад. консп.	2
5.	Технологія портфоліо, як один із методів оцінювання учнів з ООП в умовах інклюзивного навчання. Тестування у навчанні дітей з ООП	Складання портфоліо	2
6.	Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Мовно-літературна освітня галузь	Тестовий контроль	2
7.	Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Математична освітня галузь	Модульний контроль	2
Разом			14

12. Самостійна робота

а) теми для самостійного опрацювання

№	Назва теми	Кільк. год
1.	Основи диференційованого викладання	2
2	Етапи планування диференційованого викладання	2
3.	Взаємозв'язок і взаємообумовленість диференційованого викладання та оцінювання	4
4.	Технології диференційованого викладання – адаптації та модифікації змісту, процесу, продукту, середовища	2
5.	Планування уроків: аналіз курикулуму та методів викладання	6
6.	Організація роботи учнів на уроці та врахування індивідуальних особливостей в розмаїтому учнівському колективі	6
7.	Сучасні методики диференційованого викладання. Залучення учнів та батьків до диференційованого викладання.	6
8.	Сутність та завдання стандартизованого та індивідуального оцінювання Дидактичний зміст контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі.	4
9.	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з різними типами порушень психофізичного розвитку	2
10.	Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами у першому класі	2
11.	Технологія портфоліо, як один із методів оцінювання учнів з ООП в умовах інклюзивного навчання. Тестування у навчанні дітей з ООП	2
12.	Індивідуальний навчальний план учня з особливими освітніми потребами як основа оцінювання навчальних досягнень в інклюзивному класі	6
13.	Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Мовно-літературна освітня галузь	2
14.	Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Математична освітня галузь	2
15.	Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Природнича освітня галузь	6
16.	Критерії оцінювання учнів з психофізичними порушеннями в закладах загальної середньої освіти. Технологічна і здоров'язбережувальна освітня галузь	6

б) завдання для самостійної роботи

№	Завдання для самостійної роботи
1.	Скласти плани-конспекти уроків на основі вивчених технологій навчання.
2.	Навести приклади ігор та ігрових завдань для використання на різних етапах уроку математики.
3.	Знайти і показати застосування різних видів інтерактивних технологій на уроках математики.
4.	Навести приклади тріади простих задач та їх розв'язання за технологією укрупнення дидактичних одиниць.
5.	Знайти завдання і показати, як вони використовуються в початковій школі для подолання у дітей психологічної інерції.
6.	Підготувати презентацію на тему «Класифікація педагогічних технологій».
7.	Скласти фрагмент уроку з використанням технології проблемного навчання. Проблема ситуація, проблема задача.
8.	Показати використання технології критичного мислення на різних етапах уроку математики.
9.	Навести приклади використання «Щоденних 3» на уроках математики в початковій школі.

в) організація самостійної роботи студентів

№	Організація самостійної роботи студентів
1.	Вивчення теоретичного матеріалу
2.	Виконання практичних завдань
3.	Підготовка до модульного контролю
4.	Складання і оформлення планів-конспектів уроку.

13. Система оцінювання та вимоги

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам освіти з навчальної дисципліни «**Диференційоване викладання та стандартизоване оцінювання в інклюзивному класі**», є сумою балів за виконання практичних завдань та періодичних контрольних робіт. Впродовж семестру студент за поточний контроль отримує – 40 балів та під час складання 2-х періодичних контрольних робіт – 60 балів (загалом – 100 балів).

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького https://drive.google.com/file/d/1OMtCdZsTSSudgxmQMu206ffea4Kjx3_Q/view та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» (протокол №5 від 24.10.2019 р.) <https://drive.google.com/file/d/1BDRNtAJupqmHkldtICJTkvL-LNTIjWRX/view>

В межах дисципліни передбачено перезарахування балів за тему (теми), змістові блоки дисципліни, отриманих студентом за результатами участі у різних формах (інституційних, дистанційних, дуальних) і видах (семінари, практикуми, тренінги, вебінари, майстер-класи тощо) неформальної освіти.

Знання здобувачів освіти на практичних заняттях оцінюються за чотирибальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Модульний контроль складається з двох теоретичних питань та тестів. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати студенти за модуль складає 30 балів. До цих балів додаються бали за поточний контроль (на практичних заняттях). Максимальна кількість балів за поточний контроль складає 20 балів. Вони розраховуються за формулою:

Наприклад, періодичний контроль, який проводиться двічі за семестр, є сумою балів (середньозважена оцінка) поточного контролю і балів за модульний контроль за такою формулою: $S_1 = X_0 + X_1$ (б),

Де S_1 – сума балів за перший періодичний контроль, X_0 – середньозважене балів за всі теми, включаючи теми і питання винесені на самостійну роботу, що передують першому періодичному контролю; X_1 – бали першого періодичного модульного контролю.

Студент має право на підвищення результату тільки одного модуля протягом тижня після його написання.

Підсумкова оцінка складається із суми балів за періодичні модулі за формулою:

$$S = S_1 + S_2$$

Максимальна сума (S) дорівнює 50 балам за кожний періодичний контроль.

Бали	Критерії
«відмінно»	Дана повна правильна і ґрунтовна відповідь на поставлене теоретичне питання; наведені всі необхідні методологічні, за необхідності графічні матеріали, які розкривають суть поставленого питання; проведено ґрунтовний аналіз проблеми та зроблені висновки в напрямі її вирішення.
«добре»	Правильно і з достатньою повнотою викладено суть поставленого питання; приведені аргументи викладають суть поставленого питання в цілому; вирішує поставлену задачу в повному обсязі; допущено несуттєві неточності у висвітленні поставлених питань.
«задовільно»	За загальні знання і розуміння основного матеріалу як теоретичної, так і практичної частини завдання; у відповідях немає чіткості, логіки і послідовності викладення матеріалу; не повністю висвітлено суть питання; зокрема, не вистачає необхідних аргументів, які розкривають суть поставлених питань.
«незадовільно»	Відповідь виявляє незнання або нерозуміння значної частини навчального матеріалу; матеріал викладений незв'язно. Головні поняття повністю не розкриті і не дається до нього прикладів або питання викладене не по суті навчального матеріалу. Навчальний матеріал виявляє допущення грубих помилок.

14. Рекомендована література

Основна

1. Базима Н.В., Качуровська О.Б., Коломієць Ю.В., Мартиненко І.В. Дитина з труднощами в навчанні в інклюзивному класі: Навчально-методичний посібник. Київ: ДІА, 2019. 148 с.
2. Будник О.Б. Інклюзивна освіта: навчальний посібник [для студентів спеціальності «Початкова освіта»] / О.Б. Будник. Івано-Франківськ: ПП Бойчук А.Б., 2015. 152 с.
3. Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В., Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. За загальною редакцією А.А. Колупаєвої. К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
4. Дмитренко К.А. Працюємо з «особливою» дитиною у «звичайній» школі / К.А. Дмитренко, М.В. Коновалова, О.П. Семиволос. Харків: ВГ «Основа», 2018. 120 с.: табл., схеми, рис. (Серія «Нові формати освіти»).
5. Колупаєва А.А. Педагогічні технології інклюзивного навчання. / А.А. Колупаєва, О.М. Тараненко. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 160 с. (Інклюзивна освіта).
6. Колупаєва А.А. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. / А.А. Колупаєва, О.М. Тараненко. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 112 с. (Інклюзивна освіта).
7. Критерії оцінювання досягнень учнів початкових класів з особливими освітніми потребами, які навчаються у загальноосвітніх школах в умовах інклюзії. Довідник науково-дослідницької лабораторії інклюзивної освіти. / Упорядн.: Савчук Л.О., Юхимець І.В., Яценюк Л.І. Рівне: РОППО, 2012. 330 с.
8. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку. Навч.-методичний посібник / авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко та ін.: За ред.: О.В. Чеботарьової, І.В. Гладченко. К., ІСП НАПН України, 2017. 81 с.
9. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна»», 2019. 300 с.
10. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч. курс та наук. метод. посіб. / Т.В. Сак. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 168 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
11. Тараненко О.М., Найда Ю.М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі: Навчально-методичний посібник. / За загальною редакцією Колупаєвої А.А. Київ: Видавнича група «АТОПОЛ», 2012. 120 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
12. Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практичний посібник. Пер. з англ. К.: СПД-ФО Парашин І.С. 2010. 296 с.
13. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: Методичний посібник. Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні». Уклад. С. Єфімова. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2012. 152 с.

Додаткова

14. Колупаєва А.А. Інклюзивне навчання: вибір батьків / А.А. Колупаєва, Л.М. Наконечна. Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 56 с. (Інклюзивне навчання за нозологіями).
15. Лист МОН від 10.01.2017 № 1/9-2 «Про сучасні підходи до навчально-виховного процесу учнів з особливими освітніми потребами».

Інформаційні ресурси

1. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» <https://www.osvita-konotop.gov.ua/zakon-ukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.html>
2. Кабан Л.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у Новій українській школі» [Електронний ресурс] / Електронне наукове фахове видання. Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471
3. <https://www.slideshare.net/nelarina/ss-12561003>
4. <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-na-temu-inkluzivne-navcanna-vid-teorii-do-praktiki-112404.html>